

SPREEKRECHT MAAKT EMOTIES LOS IN MH17-PROCES

DOOR / SANDER DE LANG

Letselschadeadvocaat Sander de Lang maakt deel uit van het rechtsbijstandsteam MH17. Op de website van het *Advocatenblad* hield hij een blog bij over de strafzaak, die vorig jaar van start ging. Voor dit nummer maakt hij de balans op.

‘Sinds 17 juli 2014 bestaat mijn praktijk voor een belangrijk deel uit het bijstaan van nabestaanden van vlucht MH17. Hiervoor lopen meerdere procedures, waaronder het strafproces dat op 9 maart startte. Een megaproces waarin vier verdachten worden vervolgd voor hun rol in het neerhalen van vlucht MH17. Diepe indruk maakten de schouw van de reconstructie van de MH17 en het spreekrecht. Het verdriet waar nabestaanden dagelijks mee kampen door het verlies van hun dierbaren is groot. Zij weten niet wat er met hun dierbaren is gebeurd. Sommigen zijn nooit gevonden. Dat maakt het tot een emotioneel dossier. Juist daardoor ben ik – als een van de advocaten van de nabestaanden – gemotiveerd om bij te dragen aan het verkrijgen van antwoorden en gerechtigheid.

SCHADEVERGOEDING

Begin 2021 werkte ik aan de vorderingen benadeelde partij met de advocaten van het rechtsbijstandsteam (RBT), een team van acht advocaten van verschillende kantoren. Een monsterklus. We baseerden ons op verschillende adviezen uit Oekraïne, bepaalden welke nabestaanden een vordering zouden kunnen indienen en verzamelden bewijs ter onderbou-

wing van de individuele vorderingen. Uiteindelijk hebben we van de 571 nabestaanden die door ons worden bijgestaan namens 301 nabestaanden vorderingen tot schadevergoeding ingediend tegen de verdachten in het strafproces. Wij kozen ervoor om foto's van de slachtoffers toe te voegen aan de vorderingen. Dat vond ik confronterend. Ik voegde niet zomaar foto's toe aan een willekeurig dossier maar foto's van prachtige mensen die om het leven zijn gekomen, waar mijn cliënten dagelijks verdriet van hebben.

SCHOUW VAN DE RECONSTRUCTIE

Op 26 mei reed ik naar de schouw van de reconstructie van de MH17 op vliegbasis Gilze-Rijen. Alleen de rechtbank, de procespartijen en enkele journalisten waren aanwezig. Het RBT vertegenwoordigde de nabestaanden. Voor de hangar met de reconstructie van het vliegtuig stond een tent waar de rechtbank de zitting opende. Vervolgens mochten de betrokkenen in diverse rondes de reconstructie bezoeken. De aanblik van het enorme beschadigde vliegtuig was erg indrukwekkend. Helemaal toen ik ‘binnen in het vliegtuig’ stond precies op de plek waar de 298 slachtoffers omkwamen. Dat zorgde

voor een brok in mijn keel. Mijn collega Arlette Schijns legde namens het RBT een verklaring af.

‘We kijken naar de resten van het vliegtuig waarin hun dierbaren de laatste momenten van hun leven hebben doorgebracht. Waarin zij hun noodlot in de ogen keken. Dichter bij de dood van de 298 slachtoffers kunnen we niet komen.’

INHOUDELIJKE BEHANDELING

De inhoudelijke behandeling volgde in juni, een belangrijke mijlpaal. Voor aanvang van de zitting werd ik samen met mijn collega's van het RBT ‘belaagd’ door een zwerm internationale journalisten. Ze vurdten vragen op ons af in het Engels en maakten foto's. Ik antwoordde,

Sander de Lang

per ongeluk nog met zonnebril op, naar mijn beste kunnen en voor ik het wist stonden ze om mij heen. Het was een enigszins potsierlijke binnenkomst. Maar eigenlijk was ik er

acties van de verdediging, had ik ook bewondering voor de manier waarop de verdediging haar taak uitvoerde. Ze ging steeds met een fileermes door het dossier en legde mogelijke

hielden het niet droog. Ik probeerde mijn emoties weg te slikken. Het verhaal van Peter had ik vooraf een paar keer gelezen en dat hielp om de scherpe randjes er af te halen. Toch maakte zijn relaas enorm veel indruk. Misschien omdat ik zelf vader ben van drie jonge kinderen, maar vooral door de indrukwekkende wijze waarop hij het verwoordde. Als RBT hebben we ervaring met trieste zaken en verdriet van cliënten, maar deze emoties waren te groot om weg te drukken. Ik vergeleek het met een uitvaart die tien dagen duurde, omdat er 298 mensen zijn omgekomen.

‘Nog nooit in de Nederlandse geschiedenis spraken zoveel slachtoffers tijdens een strafproces’

ook blij om. Het betekende dat deze zaak weer volop door de internationale media werd gevolgd, in tegenstelling tot de zittingen aan het begin van de coronapandemie.

De eerste twee rijen in de zittingszaal werden bezet door tien advocaten: het RBT en de verdediging. Daarachter twee rijen met journalisten en de nabestaanden achter glas op de publieke tribune. Drie rechters bespraken in drie dagen de belangrijkste stukken uit het dossier. De rechters hadden het dossier goed doorgrond en een overzichtelijke samenvatting gemaakt om de drie hoofdvragen te beantwoorden:

- (1) de vraag of MH17 is neergeschoten door een Buk-raket;
- (2) waar vandaan deze Buk is afgeschoten;
- (3) wat de rol van de vier verdachten is.

De omvang van dit proces is ongekend, zeker als je bedenkt dat de rechters een selectie maakten uit een dossier met meer dan 65.000 pagina's en duizenden foto's, video's en tapesprekken.

DE VERDEDIGING

De verdediging had na de inhoudelijke behandeling aanvullende onderzoekswensen en lichtte die op 24 juni mondeling toe. Hoewel verschillende betrokkenen kritiek hadden op de in hun ogen 'zinloze'

pijnpunten bloot. Hoewel deze mogelijke pijnpunten mijns inziens niet relevant zijn voor beantwoording van de hoofdvragen, werden de procespartijen daardoor wel op scherp gezet. Dat zorgde weer voor een verdere legitimiteit van dit proces, wat ik nog steeds van groot belang vind.

SPREEKRECHT

Maar liefst 104 nabestaanden met verschillende nationaliteiten maakten vanaf 6 september verspreid over tien dagen gebruik van hun spreekrecht. Nog nooit in de Nederlandse geschiedenis spraken zoveel slachtoffers tijdens een strafproces. Vanuit het RBT hebben wij dit maandenlang voorbereid samen met vertegenwoordigers van het OM, de rechtbank, slachtofferhulp en technische ondersteuning. Sommige nabestaanden spraken via videoverbindingen uit Australië, anderen namen een video op.

NOOIT MEER VADERDAG

Op de eerste dag sprak mijn cliënt Peter als zesde. Ik was zenuwachtig. Peter sprak over zijn drie overleden dochters Bente, Fleur en Sophie. Ze overleden toen ze 7, 10 en 12 jaar waren. Peter vertelde wat het verlies van zijn dochters met zijn leven doet. Vaderdag is voor hem een verschrikkelijke dag geworden. Zijn drie dochters werden in wisselende foto's op scherm getoond. Peter en zijn familie

HET REQUISITOR

Het laatste zittingsblok van 2021 was het requisitoir met op de 49ste zittingdag, 22 december, een afronding van het Openbaar Ministerie. Het OM ging uitvoerig in op de impact van deze ramp op de nabestaanden en citeerde daarbij diverse nabestaanden. Volgens het OM is het overduidelijk dat levens zijn verwoest. Daarnaast hebben de verdachten geen enkel berouw getoond voor de dood van 298 onschuldige burgers. Zij hebben volgens het OM zelfs aan het leed bijgedragen door desinformatie te verspreiden. Daar past maar een straf bij: levenslang. Na afloop gaven de nabestaanden bij de nabespreking een ovatie aan de zaaksofficieren. De strafeis voelt als een erkenning van hun leed.

HET VONNIS

In maart van dit jaar zijn twaalf dagen gereserveerd voor het pleidooi van de verdediging, daarna volgt de reactie van het OM en het RBT. Zonder vertraging volgt het vonnis in de tweede helft van 2022. Eind januari diende de klachtenprocedure bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens tegen Rusland. Daarover later meer.'